

ESTEETÖN ESPOO 2020

Espeen kaupungin esteettömyysohjelma

Sisällysluettelo

ESIPUHE	2
1 JOHDANTO	3
2 LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Espoo tarina.....	4
2.2 Esteettömyyttä koskeva lainsäädäntö ja ohjeet.....	4
2.3 Esteettömyyden määrittely.....	6
2.4 Esteettömyyttä edistävät toimijat.....	7
2.5. Esteettömyyden ja saavutettavuuden aiempi toteutuminen.....	8
3. ESTEETTÖMYYSOHJELMA.....	10
3.1 Visio.....	10
3.2 Tavoitteet.....	10
3.3 Organisointi.....	11
4 TOIMENPITEET.....	12
LÄHTEET	13
AINEISTOT.....	13

ESIPUHE

Espoon kaupunki on edistänyt esteettömyyttä yli viidentoista vuoden ajan. Nyt käsillä olevassa esteettömyysohjelmassa esitetään visio ja tavoitteet esteettömyyden ja saavutettavuuden lisäämiseksi sekä toimenpiteet niiden toteuttamiseksi. Espoon esteettömyysohjelman tavoitevuosi on 2020.

Esteetömyydessä ympäristössä ja sen edistämisessä korostuvat Espoon arvot; asukas- ja asiakaslähtöisyys, suvaitsevaisuus, inhimillisyys ja tasa-arvo, luovuus ja innovatiivisuus, kumppanuus ja yhteisöllisyys, tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä kestävä kehitys.

Esteettömyysohjelman tavoitteilla tähdätään Espoon kehittämiseen, palveluiden tuottamiseen, rakentamiseen ja korjaamiseen kaikille asukkaille esteettömäksi. Esteetön ympäristö ja palvelut saavutetaan eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä ja vuorovaikutteisella suunnittelulla, jossa käyttäjäkeskeisyys on otettu huomioon. Tavoitteen toteutuminen edellyttää kaikkien osapuolten sitoutumista esteettömyysohjelman toimeenpanoon sekä esteettömyyden varmistavaa ohjausta ja valvontaa.

Esteettömyysohjelma on vuosien valmistelun ja yhteiskehittelyn tulos. Valmistelutyö käynnistyi vuonna 2012 edellisen ohjelmakauden päätyttyä. Valmistelusta vastasi työryhmä, johon kuuluivat tulos- ja toimintayksiköiden ohella sidosryhmien edustaja. Mukana olivat:

Jaana Länkelin (pj.), Sauli Hakkarainen, Sari Knuuti, Laura Yli-Jama, Kristina Rocha, Kari Tyrylahti ja Nina Rönnerberg Teknisestä keskukselta; Mimma Haili Tilakeskus-liikelaitokselta; Tiina Reponen Rakennusvalvontakeskuksesta; Jenni Mettälä ja Markku Antinoja Kaupunkisuunnittelukeskuksesta; Sivistystoimen esikunnasta Olli Kilpinen; Sosiaali- ja terveystoimen vanhuspalveluista Maria Rysti sekä esikunnasta Sirkku Kiviniitty, Riikka Nikulainen ja Mia Kuokkanen. Vammaisneuvoston Rakennetaan kaikille työryhmää edusti Martti Rantavuori. Konsulttina hankkeessa toimivat Maija Krankka (projektipäällikkö), Ulla-Kirsti Junttila ja Kaisa Mäkinen Sito Oy:stä.

Ohjelma jäi kuitenkin tuolloin pöydälle ja työryhmän toimikausi päättyi. Tämän jälkeen esteettömyystyö on jatkunut ilman ohjelmapoliittista ohjausta. Valmistelu käynnistyi uudelleen Vammaisneuvoston kaupunginhallitukselle osoittaman esityksen pohjalta 16.6.2015. Lisäksi ohjelmaa päivitettiin keväällä 2016 sidosryhmien ja eri toimialojen kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Kaupunginhallitus hyväksyi ohjelman 30.5.2016. Nyt käsillä olevassa ohjelma-asiakirjassa on huomioitu myös valtuuston 13.6.2016 päätöksessään edellyttämä YK:n vammaissopimus sekä sidosryhmien kirjallisten lausuntojen tulokset. Ohjelma-asiakirjan valmistelusta on vastannut esteettömyysasiantuntija Sirkku Wallin (TYT/Rakennusvalvonta).

Espoossa 21.9.2016

1 JOHDANTO

Esteettömyyden ja saavutettavuuden merkitys on suuri ja tulee lähivuosikymmeninä entisestään korostumaan Espoossa. Esteetön ympäristö ja palvelut ovat tärkeitä kaikille, mutta erityisesti niille, joille itsenäinen liikkuminen on haasteellista. Tällaisia ryhmiä ovat lapset, ikääntyneet sekä vammaiset. Vuonna 2015 lähes puolet Espoon asutokunnista oli lapsiperheitä. Lasten lukumäärä on korkein koko maassa. Ikärakenteen muutos kuitenkin jatkuu voimakkaana. Yli 75-vuotiaiden määrä tulee nousemaan vuoteen 2020 mennessä lähes 60 %. Vuonna 2014 yli 75-vuotiaiden määrä Espoossa oli 13 282 henkilöä ja määrän arvioidaan olevan vuonna 2020 16 682 henkilöä. Eri tavoin vammaisia henkilöitä arvioidaan olevan 10 - 15 % koko väestön määrästä.

Esteettömyystyötä ovat tehneet Espoossa esteettömyysasiamies ja esteettömyysneuvoja. Lisäksi työtä on tukenut vammaisasiamies ja Vammaispoliittisen ohjelman käynnistäjä Esteetön Espoo-hanke, joka on näkynyt espoolaisille Vuoden esteetön teko-kilpailuna sekä Esteetön Espoo-tunnuksien jakamisena. Jatkossa esteettömyystyöstä vastaa toukokuussa 2016 nimitetty esteettömyysasiantuntija. Hän ohjaa ja valvoo esteettömyyden toteutumista teknisen toimen tehtävissä sekä konsultoi muiden hallintokuntia läpäisevästi. Tällä hetkellä esteettömyystyölle ei kuitenkaan ole voimassa olevaa ohjelmaperustaa eikä määrärahoja.

Esteettömyystyön tehtäväkenttä on laajentunut, ja samalla toiminnan edellytykset ovat monin tavoin kohentuneet. Tietoisuus ja asenneilmasto ovat parantuneet. Uusi julkinen rakentaminen sekä rakennetun ympäristön suunnittelu ottavat esteettömyyden huomioon lakien, määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Espoo kuitenkin kasvaa ja kehittyy voimakkaasti Länsimetron myötä. Suuret rakennushankkeet ja nopeasti muuttuva kaupunkikuva haastavat esteettömyyden käytännössä. Myös liikkumistavat muuttuvat. Kaupunkiliikenteessä korostuu kävelyn ja pyöräilyn sujuvuus sekä aseman seutujen saavutettavuus. Rakennetun ympäristön esteettömyyden rinnalle nousee toiminnallinen esteettömyys. Sujuva arki ei ole yksinomaan toimintojen määrään ja sijaintiin liittyvä kysymys, vaan niiden yhdenvertainen saavuttaminen edellyttää palveluketjujen saumattomuutta rakennetun ympäristön ratkaisusta aina kuljetuspalvelujen ja sähköisten palveluiden tarjontaan. Eri väestöryhmien tarpeet huomioivat palvelut lisäävät kuntalaisten osallisuutta ja aktiivisuutta. Samalla tarve ja kustannukset järjestää erityispalveluita vähenee.

Tässä esteettömyysohjelmassa määritellään tavoitteet esteettömyyden ja saavutettavuuden kehittämiseksi Espoossa. Ohjelmassa esitetään myös toimenpiteitä, joista keskeisin on esteettömyyden toimeenpanosta vastaavan ohjausryhmän perustaminen. Lisäksi ehdotetaan kriteereitä ja välineitä, joiden pohjalta ohjausryhmä voi käynnistää esteettömyyden seurannan ja arvioinnin kaupungin ohjausjärjestelmiin sopivalla tavalla. Kokonaisvaltainen esteettömyystyö edellyttää yhteistä tavoitteiden asettelua, koordinoituja toimenpiteitä ja monen tahon yhteistyötä. Ohjelma luo lähtökohdat, joilla esteettömyystyön ohjaaminen voidaan käynnistää uudelleen monen vuoden tauon jälkeen kaikilla toiminta-, suunnittelu- ja toteutustasoilla.

2 LÄHTÖKOHDAT

2.1 Espoo tarina

Espoo-tarina on Espoon strategia. Strategiaperusta sisältää kaupungin vision, arvot ja toimintaperiaatteet sekä näkökulmittain päämäärät ja valtuustokauden tavoitteet. Espoo-tarinaa toteutetaan yksiköiden omilla tarinoilla, toimiala- ja tulosyksikkötasoisilla tulokorteilla ja poikkihallinnollisilla kehitysohjelmilla. Jatkossa esteettömyysohjelma on yksi näistä kaupungin toimintaa ja kehitystä ohjaavista ohjelmista.

Espoo-visio 2020

Esteettömyys on osa Espoon tarinaa ja visiota 2020. Verkostomainen viiden kaupunkikeskuksen Espoo on vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä asua, oppia, tehdä työtä ja yrittää ja jossa espoolainen voi aidosti vaikuttaa.

Espoon arvot ja toimintaperiaatteet

1. Espoo on asukas- ja asiakaslähtöinen.

Espoossa on tärkeää, että arki sujuu. Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Asukkaiden aktiivinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja yhteistyö kumppaneiden kanssa takaavat tulokselliset ja asukkaiden tarpeisiin vastaavat palvelut.

2. Espoo on vastuullinen edelläkävijä.

Edelläkävijyys merkitsee ennakkoluulottomuutta ja luovuutta, avoimuutta, nykyisen kyseenalaistamista ja rohkeutta tehdä asioita uudella tavalla. Edelläkävijyyteen sisältyy tutkimuksen ja kansainvälisen kokemuksen hyödyntäminen, kokeilut ja myös niihin liittyvien epäonnistumisten kestäminen. Kehitämme Espoota sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästi.

3. Espoo on oikeudenmukainen.

Toimimme avoimesti, oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti, inhimillisesti ja suvaitsevasti.

2.2 Esteettömyyttä koskeva lainsäädäntö ja ohjeet

Suomen perustuslaki 6 §

Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn

perusteella. Perustuslaki edellyttää paitsi syrjivien käytäntöjen poistamista myös aktiivista toimintaa yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Syrjintä on nykyisin kielletty myös rikoslain mukaan.

Yhdenvertaisuusperiaatetta toteutetaan Espoossa yhdenvertaisuussuunnitelman pohjalta. Suunnitelma astuu voimaan vuonna 2017.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (artiklat 2., 4. ja 9.)

Kesäkuussa 2016 Suomi ratifioi YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista, joihin sisältyy esteettömyyttä ja saavutettavuutta määrittävä artikla 9. Sopimus varmistaa vammaisille henkilöille muiden kanssa yhdenvertaisen oikeuden fyysiseen ympäristöön, liikkumiseen, tiedottamiseen ja viestintään sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin niin kaupunki- kuin maaseutualueilla. Artikla kattaa sekä fyysisen ympäristön esteettömyyden että tieto- ja viestintäteknologian järjestelmät.

Yleissopimuksen ratifioinnin myötä kaksi keskeistä käsitettä ohjaavat yhteiskunnan toimintaa. Näistä ensisijainen on sopimuksen 4 artiklassa edellytetty kaikille sopiva suunnittelu (*Design for All (DfA)* tai *Universal design*), joka tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaiseksi, että kaikki ihmiset voivat niitä käyttää mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoisjärjestelyä. Kaikille sopiva suunnittelu on luonteeltaan yleistä. Artiklassa 2 määritelty kohtuullinen mukautus puolestaan täydentää kaikille sopivan suunnittelun toteutumista ja varmistaa artiklan edellyttämän esteettömyyden toteutumisen yksittäistapauksissa. Kohtuullisella mukautuksella tarkoitetaan vammaisen henkilön ihmis- ja perusoikeuksien edistämiseksi tehtäviä asianmukaisia järjestelyjä

Maankäyttö- ja rakennuslaki ja asetus (MRL 5 §, 117d §, 117 e §, 167 § ja MRA 53 §)

Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittää tavoitteet ja pyrkimyksen edistää alueiden käytön suunnittelua sekä riittävää vaikutusten arviointia siten, että turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elinympäristön luominen on mahdollista.

Rakennuksen tulee olla tarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sekä, sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut.

Kunnan määräämä viranomainen valvoo osaltaan, että liikenneväylät, kadut, torit ja katuaukiot sekä puistot ja oleskeluun tarkoitetut ulkotilat täyttävät hyvän kaupunkikuvan ja viihtyisyyden vaatimukset. Kevyen liikenteen väylät tulee säilyttää esteettöminä ja turvallisina.

Suomen rakentamismääräyskokoelma

Suomen rakentamismääräyskokoelmassa annetaan määräyksiä ja ohjeita esteettömästä rakentamisesta ja ympäristöstä (F1, F2, G1). Rakentamismääräyskokoelman esteettömyyttä

koskevan määräykset ovat uudisrakentamisessa aina velvoittavia ja korjaus- ja muutostyössä tapauskohtaisesti sovellettavaksi tulevia.

Espoon kaupungin määräykset ja suunnitteluohjeet

Tavoitteena on kaikkien rakennusten esteettömyys ja työpaikkojen monimuotoisuus. Lakien, asetusten ja rakentamismääräysten perusteella esteettömyyden tulee toteutua uudisrakentamisessa. Koska korjausrakentamisessa määräyksiä joudutaan noudattamaan soveltaen, vanhan rakennuskannan ongelmiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kaupungilla on sopimusteknisiä sekä suunnittelun ja toteutuksen ohjaukseen liittyviä keinoja sekä kannustinmahdollisuuksia myös määräystasoa paremman esteettömyyden saavuttamiseksi.

Espoon kaupunki noudattaa seuraavia määräyksiä ja suunnitteluohjeita:

- Espoon yhdenvertaisuussuunnitelma (voimaan vuonna 2017)
- Espoon rakennusjärjestys
- SuRaKu, Esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistaminen
- Katualueita koskevat tyyppiirustukset
- Aluesuunnittelun käsikirja, luku Esteettömyys
- Esteettömyys kaavoituksessa
- Ohje esteettömäksi rakentamisesta, Tilakeskus
- Esteetön wc-tila, suunnitteluohje
- Kevyen liikenteen tyyppikaidemallisto ja kaiteiden käytön ohje

Muut voimassa olevat ohjeet

- Invalidiliiton esteettömyyssivut (www.esteeton.fi)
- RT-kortit
- Pääkaupunkiseudun yhtenäiset käytännöt -ohjeet, PKS-kortit
- Esteetön rakennus ja ympäristö, suunnitteluopas, Rakennustieto

2.3 Esteettömyyden määrittely

Esteettömyys ja saavutettavuus tarkoittavat sitä, että fyysinen, sosiaalinen ja psyykinen ympäristö, palvelut, tiedonsaanti sekä asenteet ovat sellaisia, että jokainen henkilö ominaisuuksistaan riippumatta pystyy toimimaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Esteettömyys ja saavutettavuus mahdollistavat kaikkien kansalaisten sujuvan osallistumisen työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Se merkitsee palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.

Palvelut ja rakennettu ympäristö ovat esteettömiä silloin, kun ne ovat kaikkien käyttäjien kannalta helposti saavutettavia, toimivia, turvallisia ja miellyttäviä käyttää. Kun suunnittelussa huolehditaan erityisesti lasten, ikääntyneiden ja eri tavoin vammaisten

tarpeista, syntyy samalla kaikille soveltuvia palveluita, rakennuksia ja ympäristöä. Tasa-arvon näkökulmasta palveluiden, rakennusten ja yleisten alueiden tulee olla myös niiden henkilöiden saavutettavissa, joiden kyky liikkua tai muutoin toimia on rajoittunut.

2.4 Esteettömyyttä edistävät toimijat

Espoon kaupungin esteettömyyttä on edistetty monitoimijaisesti ja hallinnon eri sektorit läpäisevästi. Espoossa on toiminut vammaisasiamies vuodesta 2000 lähtien, esteettömyysasiamies vuodesta 2006 lähtien sekä vuosina 2014-2016 esteettömyysneuvoja. Toukokuussa 2016 esteettömyysasiamiehen nimike muuttui esteettömyysasiantuntijaksi.

Esteettömyysasiantuntija

Esteettömyysasiamies on edistänyt toimillaan Espoon julkisten rakennusten, tilojen ja yleisten alueiden esteettömyyttä. Esteettömyysasiantuntija jatkaa tätä tehtävää. Esteettömyysasiantuntijan toimi sijaitsee rakennusvalvontakeskuksessa, mutta hän valvoo kattavasti Espoon kaupungin rakennetun ympäristön esteettömyyttä. Toimeen kuuluu teknisen ja ympäristötoimen toimialan tehtävien ohella sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen toimitilojen suunnittelun, toteutuksen ja ylläpidon ohjaus ja valvonta. Esteettömyystyön kohteita ovat julkinen kaupunkitila; kadut, puistoalueet, julkiset rakennukset sekä liikennepalvelut. Työhön sisältyy mm. esteettömyyslausuntojen antaminen, suunnittelijoiden ja sidosryhmien konsultointi, esteettömyystarkastuksien tekeminen, esteettömyysaloitteiden käsitteleminen ja ohjeistojen laatiminen. Esteettömyysasiantuntija työllään varmistaa paitsi esteettömyyssäädösten toteutumisen myös edistää käyttäjädemokratiaa. Hän toimii yhteistyössä vammaisneuvoston sekä muiden asukas- ja järjestötoimijoiden kanssa.

Esteettömyysneuvoja

Esteettömyysneuvoja on toiminut Kaupunkitekniikan keskuksessa. Hän on tarjonnut esteettömyysneuvontaa asukkaille sekä käsitellyt esteettömyyttä koskevaa asiakaspalautetta. Esteettömyysneuvoja on ylläpitänyt kaupungin esteettömyystiedotusta myös sosiaalisessa mediassa. Lisäksi esteettömyysneuvoja on toteuttanut vammaispoliittisen ohjelman alaista Esteetön Espoo-hanketta ja siihen kuuluvaa Vuoden esteetön teko-kilpailua yhdessä vammaisasiamiehen kanssa. Hankkeen toteuttamiseen on kuulunut myös yhteistyö yritysten ja julkisten palvelupisteiden kanssa sekä Esteetön Espoo-tunnusten jakaminen. Esteettömyysneuvojan tehtävä on ollut määräaikainen ja se on päättynyt kesäkuussa 2016. Jatkossa kaupunkilaisten esteettömyyteen ja rakennettuun ympäristöön liittyviin kysymyksiin vastataan Kaupunkitekniikan keskuksen asiakaspalvelussa (ASPAssa). Samassa paikassa käsitellään myös sähköiseen Palautepalveluun saapuvat yhteydenotot.

Vammaisasiamies

Vammaisasiamies edistää ja selvittää vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, perusoikeuksien ja syrjimättömyyden toteutumista muihin

kaupunkilaisiin nähden. Hän toteuttaa toiminnallaan palvelujen saatavuutta sekä palvelujen ja ympäristön saavutettavuutta sekä myönteistä asennoitumista vammaisuutta ja esteettömyyttä kohtaan. Vammaisasiamies on toiminut vammaisneuvoston ja vammaispoliittisen ohjelman vastuuryhmän valmistelijana ja sihteerinä. Lisäksi vammaisasiamies on ollut Esteetön Espoo -hankkeen valmistelija sekä Vammaisneuvoston Rakennetaan kaikille-työryhmän koordinaattori.

Vammaisasiamies toimii poikkihallinnollisena asiantuntijana Espoossa palvelun eri toimialojen päätöksentekoa sekä asiantuntijana työryhmissä ja kehittämishankkeissa. Hän ohjaa ja neuvoo vammaisia henkilöitä ja heidän läheisiään vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä sekä ottaa vastaan kuntalaisten ja järjestöjen palautetta ja kehittämissuhteita vammaisuuteen liittyvissä asioissa ja toimii linkkinä kaupungin eri toimijoiden ja paikallisten vammais- ja pitkäaikaissairaiden järjestöjen välillä.

Vammaisasiamies laatii vuosittain myös katsauksen vammaisasiamiehen toiminnasta, toiminnassa esiin nousseista kehittämistarpeista ja toteutuneista toimenpiteistä. Lakisääteinen valvonta ei kuitenkaan kuulu vammaisasiamiehen tehtäviin.

Vammaisneuvosto ja Rakennetaan kaikille-työryhmä

Espon esteettömyystyössä tärkeitä toimijoita ovat olleet myös erilaiset järjestötoimijat ja kansalaisaktivit. Esteettömyyteen liittyvään suunnitteluun ja päätöksentekoon ovat vaikuttaneet lakisääteinen vammaisneuvosto sekä järjestö- ja virkamiestoimijoista koostuva Rakennetaan kaikille työryhmä. Vammaisneuvosto on toiminut päätöksenteossa vammaisjärjestöjen edustajana. Rakennetaan kaikille työryhmä on puolestaan tuonut esiin käytännön suunnittelutyössä sekä vammais- että vanhusneuvoston näkemyksiä. Työryhmä on ottanut kantaa kaavoitukseen, tilasuunnitteluun ja lupavalmisteluun sekä osallistunut julkisten rakennusten ja palveluiden loppukatselmuksiin ennen rakennusten käyttöönottoa ja jälkikäteisarviointiin.

2.5. Esteettömyyden ja saavutettavuuden aiempi toteutuminen

Edellisen esteettömyysohjelman toteutumista on selvitetty toimialojen ja sidosryhmien haastatteluin useassa eri vaiheessa. Sidosryhmistä vähimmälle huomiolle on jäänyt lasten ja nuorten edustus, mutta myös heidät on pyritty huomioimaan keväällä ja kesällä 2016 käydyissä keskusteluissa ja lausuntokierroksella.

Jo aiemmassa ohjelmavalmistelussa esille tulleita asioita toteutumisen suhteen ovat olleet mm. esteettömyysasiamiehen ja vammaisasiamiehen merkitys esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi. Tekninen ja ympäristötoimi on tehnyt paljon fyysistä esteettömyyttä edistäviä toimenpiteitä. Samoin sosiaali- ja terveystoimi on vastaavasti edistänyt palveluiden saavutettavuutta. Julkisessa uudisrakentamisessa toteutuvat esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimukset hyvin. Asenneilmasto on parantunut paljon, mutta edelleen löytyy esteettömyyttä vähätteleviäkin mielipiteitä.

Resurssien tai rahoituksen puute nousee esiin kaikkien toimijoiden keskuudesta. Uudisrakentamisessa huomioidaan esteettömyys osana kokonaisuutta. Sen sijaan olemassa olevien palvelujen ja rakennuskannan korjaaminen on hidasta, eikä esteettömyyttä tai saavutettavuutta korjaaviin, pieniinkään toimenpiteisiin tahdo löytyä rahoitusta. Haasteita ovat myös tiedon ja jatkuvan koulutuksen jakaminen ja järjestäminen sekä eri toimialojen

välischen hallinnollisten rajapintojen ylittäminen. Tietoa esteettömien ratkaisujen tärkeydestä tulee tarjota läpäisevästi ja samalla varmistaa tiedon välittyminen suunnitteluun, kunnossapitoon ja ylläpitoon.

Kaupungin johdon ja toimialojen johdon sekä poliittisten päättäjien sitoutumista pidetään erittäin tärkeänä. Sitoutumisen tulee näkyä talous- ja toimintasuunnitelmissa niin, että esteettömyyden ja saavutettavuuden toteuttamiselle varataan budjeteissa rahaa ja niiden toteuttamiselle määritetään selvät vastuu- ja seurantatahot. Esteettömyys ja saavutettavuus tulee kirjata Espoon kaupungin uudistuvaan strategiaan. Samoin esteettömyys ja saavutettavuus tulee kirjata kaupungin hankintastrategian mukaisesti kilpailutusasiakirjoihin ja niiden vaatimuksiin. Esteettömyyden toteutusvastuuta tulee selkeyttää niin hallinnon sisällä kuin ulkoistetuissa hankkeissa ja hankinnoissa.

Sidosryhmien kesällä 2016 antamissa lausunnoissa korostettiin, että esteettömyyden toteutumisen seuranta tulee kehittää tuloskortteihin sopivalla mittaristolla. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota toiminnallisen esteettömyyden toteutumiseen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että esteettömyyden määräysten mukainen toteutuminen rakennetussa ympäristössä ei riitä, jos tilojen käyttämiseen liittyvä kunnossapito tai kuljetuspalvelut eivät ole tarkoituksenmukaisia. Lähtökohtana tulee olla arjen palveluiden ja viihtyisyyden turvaaminen kaiken ikäisille espoolaisille.

Seuraavassa luvuissa esitettävät tavoitteet, organisointimalli sekä toimenpiteet vastaavat aiemman toiminnan pohjalta havaittuihin haasteisiin sekä sidosryhmien esittämiin kehittämistarpeisiin.

3. ESTEETTÖMYYSOHJELMA

3.1 Visio

ESTEETÖN ESPOO

Esteetön Espoo on tasa-arvoinen, suvaitsevainen ja hyvä paikka asua, asioida ja tehdä työtä. Espoossa toiminnot, alueet, palvelut ja työpaikat ovat tasavertaisesti kaikkien saavutettavissa ja liikkuminen on helppoa.

3.2 Tavoitteet

Esteettömyyden toteuttamiseksi Espoon kaupunki on määritellyt seuraavat esteettömyyden tavoitteet.

TAVOITE 1

Espoosta tehdään toimiva ja esteetön vuoteen 2020 mennessä tuottamalla, rakentamalla ja parantamalla kaupungin palvelut, työpaikat, yleiset alueet, julkiset ja yksityiset palvelurakennukset ja joukkoliikenteen ratkaisut saavutettaviksi, esteettömiksi ja turvallisiksi kaikille ihmisille. Palvelut ja tiedonsaanti tuotetaan niin, että ne ovat kaikille toimivat ja saavutettavat. Työssä huomioidaan ikääntymispoliittinen ohjelma ja vammaispoliittinen ohjelma sekä niiden tavoitteet. Työssä huomioidaan yhdenvertaisuusperiaatteen ja tasa-arvon edistäminen.

TAVOITE 2

Espoon kaupungin johto sitoutuu kaupungin vuotuisessa talous- ja toimintasuunnittelussa esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseen ja toimeenpanoon.

TAVOITE 3

Kaikki Espoon kaupungin toimialat tekevät viisivuotiset esteettömyyden ja saavutettavuuden toteuttamisen talous- ja toimintasuunnitelmat, joissa määritetään resurssit, toimenpiteet, vastuutahot ja aikataulut.

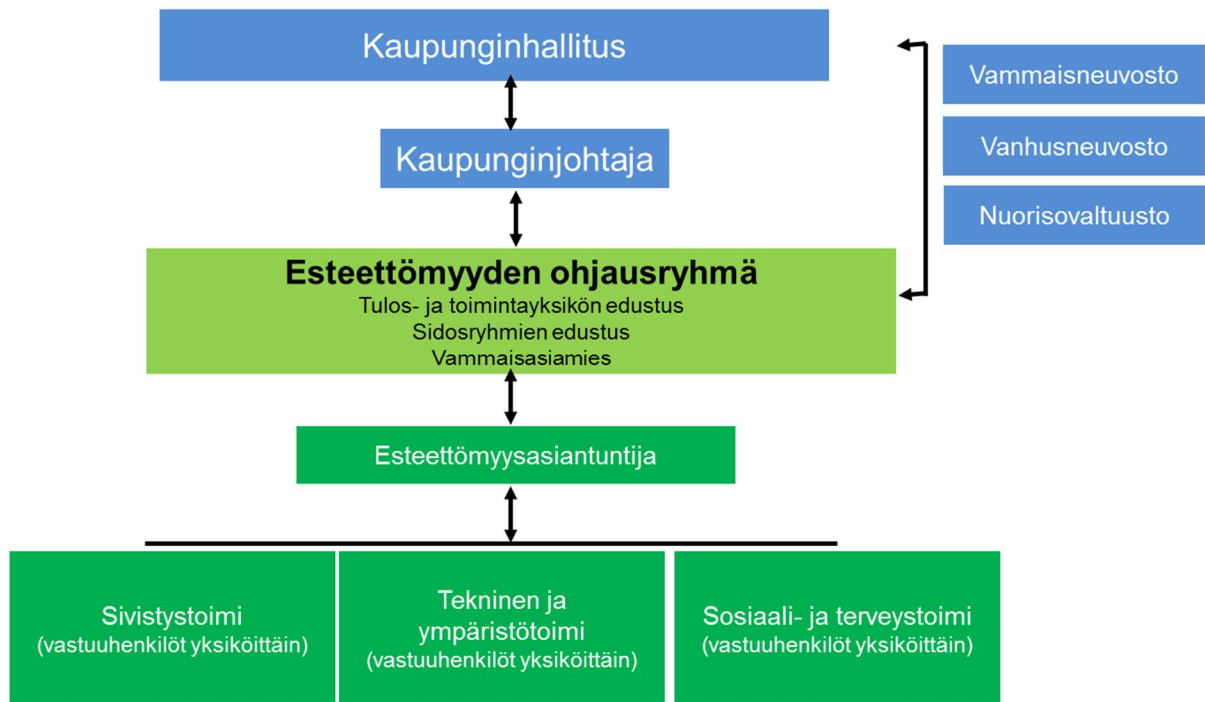
TAVOITE 4

Esteettömyysasiantuntija ja vammaisasiamies ovat toimialoista riippumattomia esteettömyyden ja saavutettavuuden edistäjiä ja tiedonjakajia. Heille varataan riittävät toimintaedellytykset.

3.3 Organisointi

Esteettömyyden edistämisen organisointi on esitetty kuvassa 1. Mallin toimeenpano kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa, toimenpiteissä 1. - 4.

Kuva 1. Esteettömyyden organisointi Espoon kaupungissa.

4 TOIMENPITEET

1. Kaupungin hallinto ja toimialojen johto hyväksyvät esteettömyysohjelman ja sitoutuvat sen toimeenpanoon. Toimialojen johto varaa ohjelman toteuttamiselle riittävät resurssit vuosittaisiin talous- ja toimintasuunnitelmiin.
2. Kaupunginjohtaja nimeää esteettömyyden ohjausryhmän, johon tulee kaikkien toimialojen sekä vammais- ja vanhusneuvoston ja nuorisovaltuuston edustus. Ohjausryhmä raportoi esteettömyyden edistymisestä vähintään kerran vuodessa kaupunginhallitukselle ja vammaisneuvostolle.
3. Esteettömyysasiantuntijan ja vammaisasiamiehen valtuudet lisätään koskemaan kaikkia toimialoja. Heille taataan tarvittavat resurssit toimenpiteisiin, joilla edistetään ympäristön esteettömyyttä ja palveluiden saavutettavuutta.
4. Toimialojen ja tulosyksiköiden yhteistyötä yli hallintokuntarajojen lisätään esteettömyyden ja saavutettavuuden turvaamiseksi. Kaikki toimialat määrittelevät saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyvät tavoitteensa osana oman toiminnan suunnittelua. Kukin toimiala huomioi tavoitteet talous- ja toimintasuunnitelmissaan ja varaavat toteuttamiselle tarvittavat resurssit. Tulos- ja toimintayksiköt nimeävät kukin oman esteettömyys- ja saavutettavuusvastaavan.
5. Kaupunki kartoittaa yhdessä Espoon kauppakamarin ja valtion palvelujen tuottajien kanssa huonosti saavutettavat palvelu- ja yleisötilat. Kartoituksen pohjalta laaditaan suunnitelma, jolla kaupalliset ja julkiset palvelut saatetaan kaikille toimiviksi, saavutettaviksi ja esteettömiksi.
6. Seurataan ja mitataan edellä esitettyjen linjausten toteutumista. Esteettömyyden ohjausryhmä määrittää tulostittarit. Mittaristossa yhdistyy rakenteellisen ja toiminnallisen esteettömyyden laatuksiteerit, joita ovat:
  - Palveluiden kokonaisvaltainen toimivuus (kaupungin tuottamien sekä yksityisen sektorin ja valtion palvelut esteettömyys ja saavutettavuus)
  - Esteettömät rakennukset (helppokulkuisuus, saavutettavuus, käytettävyys sekä toimivuus kaikille käyttäjille)
  - Esteetön joukkoliikenne (kaikille soveltuva joukkoliikennejärjestelmä, pysäkkeineen, asemineen sekä koulutettuine ja palveluhenkisine henkilökuntineen)
  - Esteetön kaupunkiympäristö (esteettömien verkostojen ja alueellisten kokonaisuuksien toteutuminen ja kunnossapito, esteettömät arkiliikkumisen ja virkistäytymisen reitit sekä niistä tiedottaminen)
7. Tietoa esteettömyydestä ja saavutettavuudesta tarjotaan kaupunkilaisille sekä henkilökohtaisen että sähköisten palveluiden kautta. Esimerkiksi Palvelukartan esteettömyystietoja kehitetään informatiivisemmiksi ja palvelun tunnettavuutta lisätään. Mikäli Palvelukartan sisällöt saadaan kattaviksi, se on samalla pääkaupunkiseudun yhteinen sähköinen tietopankki, jota voidaan hyödyntää myös esteettömien palveluiden seurannassa.
8. Varmistetaan jatkuva, käyttäjälähtöinen ja toimialarajat ylittävä esteettömyystiedotus ja -koulutus.

LÄHTEET

- Espoon kaupunki (2016). Espoon esteettömän rakentamisen ohje. Tilakeskusliikelaitos.
- Espoon kaupunki (2013). Espoo Tarina 10.6.2013 - Kuninkaantien varrelta kaupunkikeskusten verkostoksi. Espoon strategia vuosille 2013-2017. <http://www.espoo.fi/download/noname/%7B2B7C464F-CCBE-40BE-921E-2F1329863954%7D/35930>
- Espoon kaupunki (2011). Espoon rakennusjärjestys. <http://www.espoo.fi/download/noname/%7B54EBFB48-9867-4F90-9598-C6A1A05660CB%7D/40526>
- Finlex (1999). Maankäyttö- ja rakennuslaki. 5.2.1999/132. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132#L17P117d>
- Finlex (1999). Maankäyttö- ja rakennusasetus 10.9.1999/895. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990895>
- Finlex (1999). Perustuslaki 11.6.1999/731. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Gustavsson H. (2016). YK:n vammaissopimus käyttöön-käsikirja. Invalidiliitto. http://www.invalidiliitto.fi/files/attachments/julkaisut/yk_toolkit_pieni.pdf
- Munter A. (2015). Espoon väestörakenne 2014/2015. Tietoisku 6/2015. Kaupunkitieto. Espoon kaupunki.
- Väyrynen E. (2014). Rakentamismääräykset uudistuvat. Rakennetun ympäristön osasto, Ympäristöministeriö. http://www.esteeton.fi/files/attachments/esken_liitteet/vayrynen_valkeatalo_20_032014.pdf
- Ympäristöministeriö (2016). Luonnos valtioneuvoston asetukseksi rakennusten esteettömyydestä. Perustelumuuisto 8.6.2016. Valtioneuvosto.

AINEISTOT

- Sito Oy konsulttien selvitystyön aineistot 2012-2013
- Tulos- ja toimintayksiköiden esteettömyys-työryhmän muistiot vuosina 2011-2013
- Vammaisneuvoston esitys kaupunginhallitukselle 16.6.2015
- Toimiala- ja yksikkökohtaiset neuvottelut touko-elokuu 2016
- Vammaisasiamiehen kanssa käyty keskustelu ohjelmasta 17.5.2016
- Vammaisneuvoston työvaliokunnan kanssa käyty keskustelu esteettömyysohjelmaa koskevasta esityksestä 23.5.2016
- Vammaisasiamiehen ja vammaisneuvoston ehdottamat korjaukset Esteetön Espoo ohjelmaan 30.5.2015
- Vanhusneuvoston lausunto 27.7.2016
- WSP konsulttien esteettömyystiimin ja Pyöräilykuntien verkoston hankekoordinaattorin Minna Raatikan kanssa käyty neuvottelu 4.8.2016
- Nuorisovaltuuston lausunto 25.8.2016
- Vammaisasiamiehen lausunto 31.8.2016
- Vammaisneuvoston lausunto 1.9.2016